

BIULETYN

PTTK
ŁÓDŹ

NR IV (270)
ROK XXIV – 1979

ZARZĄD WOJEWÓDZKI

ul. Piotrkowska 102 a. 90-004 Łódź

2000/50

„... wędrować przed siebie gdzie nogi poniosą ...”

fol. Przemysław Jędraski

Irena S Z W A L B

Bronisław S Z W A L B

ZAMIAST WSTĘPU

Weszliśmy w rok 1979. Rok wyjątkowy w dziejach turystyki w Łodzi i turystyki studenckiej, XX-lecia zorganizowanej turystyki studenckiej i XV-lecia Oddziału Akademickiego. Czym była i czym jest turystyka studencka. Czy tak bardzo student różni się od innego młodego człowieka, by mógł stworzyć odrębną, specyficzną formę działalności turystycznej. Moim zdaniem chyba tak. W ogóle tradycje studenckiego ruchu turystycznego wraz ze specyficznym klimatem wszelkich działań studenckich powodują, że właśnie turysta-student jest trochę inny od innych ludzi spotykanych na turystycznym szlaku. Młodzieńcza fantazja, ogromna różnorodność form działania powodują, że nawet my sami niekiedy nie możemy rozwiązać swoich wątpliwości, czy aby to turystyka /bo czy aby obóz lotniarski to też turystyczny?/. I myślę, że właśnie przez to, że nie staramy się nigdy rozdzielić turystyki od rekreacji czy sportu, tworzymy ów specyficzny i niepowtarzalny klimat turystyki studenckiej. To, że każdy, kto ma najbardziej zwiariowany pomysł i potrafi go zrealizować, znajduje wśród nas miejsce, powoduje, że mimo pewnych bezspornych dokonań i doświadczeń nie zamykamy żadnego rozdziału swej działalności. Turystyka studencka ciągle pozostaje otwartą, ciągle rozwijającą się dziedziną działalności studenckiej.

Tak się składa, że również w 1979 r. odbyła się Krajowa Narada Aktywu Turystycznego, która podsumowała 4-letni dorobek SZSP w działalności turystycznej, a także wytyczyła kierunki jej dalszego działania. Dotyczą one również łódzkiego środowiska akademickiego.

Jedność celów działania SZSP i jego wyspecjalizowanej agencji, jaką jest BPiT "Almatur" wraz z Oddziałem Akademickim PTTK, pozwalają wierzyć w pomyślną realizację programu turystyki studenckiej.

Jerzy Lewartowski

XV LAT PTTK W ŚRODOWISKU AKADEMICKIEJ ŁODZI

Jest nas w środowisku akademickiej Łodzi ponad 1100 noszących legitymację Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego - studentów i absolwentów wyższych uczelni naszego miasta. Prawie każdemu studentowi na co dzień znane są dźwięczne nazwy widniejące na tablicach ogłoszeniowych, słyszane w radiowęzłach osiedlowych lub czytane w lokalnej prasie: "Płazik", "W Siną Dal", "Platfusik", "Pinaga", "Chlap", "Lycopodium", "Ósema", "Kajak", "Wędrowiec" i wiele innych klubów turystycznych działających na wydziałach, w uczelniach i w środowisku.

Każdy z klubów tętni życiem przez cały rok, a szczególnie przed głównymi imprezami klubu, jakim są wszelkiego rodzaju rajdy, zjazdy, wakacyjne grupy wędrownie, zebrania zarządów i całych klubów. Przed znanymi imprezami środowiska takimi jak rajdy "Jura", "Andrzejkowy", "Medyków" itp. wręcz jak w ulu we wszystkich uczelniach, a przed "Yapą" wrzenie dochodzi do punktu kulminacyjnego - imprezą tą żyje cała turystyczna brać studencka w kraju. Wspomniane kluby turystyczne oraz te, których nie wymieniłem, są agendami Socjalistycznego Związku Studentów Polskich oraz Oddziału Akademickiego PTTK w Łodzi.

Od piętnastu lat wśród aktywu klubów turystycznych przewija się pytanie i trwa zagorzała dyskusja - jaką rolę ma spełniać Oddział Akademicki PTTK? - co robi Oddział? - w jakim celu został powołany?

Cofnijmy się wstecz do roku 1963. W naszym akademickim środowisku istniał i działał od marca 1959 r. jeden klub turystyczny - Akademicki Klub Turystyczny "Stonoga". Od daty powstania AKT "Stonoga" przyjęliśmy liczyć historię zorganizowanej turystyki studenckiej w naszym mieście. Żywiłowy rozwój klubu pod względem organizacyjnym i programowym, ilościowy wzrost imprez, a w związku z tym masowy udział studentów w różnych formach turystyki kwalifikowanej, wykazał duże braki w zakresie odpowiednio wyszkolonej i przygotowanej do prowadzenia działalności kadry. W tym celu na zebraniu organizacyjnym w dniu 12 listopada 1963 r. powołano Oddział Międzyuczelniany PTTK, zwany dziś Oddziałem Akademickim

PTTK. Zgodnie z zapotrzebowaniem praca Oddziału w tym czasie skoncentrowana była na dwóch grupach zagadnień: szkolenie oraz rozwój turystyki kwalifikowanej. Działalność Oddziału w latach 1963 - 1965 oparta została o pracę programową trzech kół PTTK w Uniwersytecie, Politechnice oraz Akademii Medycznej, przekształconych w latach 1965 - 1969 w Studenckie Kluby Turystyczne PTTK-ZSP "W Siną Dal", "Płazik", "Platfusik".

Aktyw istniejących klubów oraz Oddziału był bardzo związany z organizacją wspólnych imprez, oceną tego co robią, krytyką niedociągnięć oraz przedstawianiem wniosków na przyszłość.

Z biegiem lat jak grzyby po deszczu zaczęły powstawać kluby turystyczne na wydziałach - zgodnie z pierwszymi założeniami programowymi Oddziału Międzyuczelnianego PTTK decentralizacji turystyki kwalifikowanej w środowisku. To organizacyjne rozwiązanie spowodowało niespotykaną w latach sześćdziesiątych ilość imprez dochodzącą obecnie do kilkuset w ciągu roku, a tym samym turystyka stała się dostępna każdemu studentowi w Łodzi. Statystyki ostatnich lat określają udział ponad dziesięciu tysięcy uczestników imprez turystycznych w ciągu roku.

Sytuacja ta może tylko cieszyć, lecz organizacyjnie nie istnieje możliwość koordynacji, kontroli ani uczestniczenia nawet w części imprez turystycznych przez kierownictwo agencji środowiskowej, jakim jest Oddział Akademicki PTTK. Rola koordynatora działalności klubów w danej uczelni w zakresie turystyki kwalifikowanej powinien w obecnej chwili spełniać uczelniany klub turystyczny. Do takiego praktycznego w działaniu rozwiązania powinniśmy dojść w następnej pięcioletniej istnienia Oddziału Akademickiego PTTK.

Po niespełnieniu piętnastu lat spełniły się przepowiednie ówczesnych działaczy, nastąpiła zmiana koncepcji pracy i działania - zadaniami Oddziału Akademickiego PTTK w obecnej chwili są: prowadzenie poradnictwa turystycznego, szkolenie kadr turystycznych, propagowanie krajoznawstwa oraz koordynacja działań w zakresie wydawnictw turystycznych opracowanych przez doświadczony aktyw naszych klubów.

Każdy z nas, pracujący społecznie w klubie i uprawiający czynnie turystykę, z łezką w oku przypomina sobie lata nauki i działalności dopiero po pewnym czasie w zakładzie pracy, szkole czy instytucji, spoglądając na aktualną w dalszym ciągu

legitymację PTTK, legitymację, którą posiadają nowi koledzy, nowi zapaleńcy i miłośnicy turystycznych szlaków.

Jerzy Chałubiński

TURYSTYKA STUDENCKA A.D. 1979

Charakterystyczną cechą dokonań minionych lat w zakresie turystyki studenckiej jest ciągle postępująca decentralizacja działań. Następuje ograniczenie organizowania dużych imprez masowych, na rzecz większej ilości form, w których bierze udział mniejsza grupa studentów. Nastąpił dalszy rozwój turystyki kwalifikowanej, zarówno pod względem ilości organizowanych imprez, jak też ich poziomu. Rozwój turystyki kwalifikowanej umożliwił każdemu, kto posiada odpowiednie predyspozycje, uprawianie i udoskonalanie umiejętności w wybranej dyscyplinie turystyki. Spopularyzowane i zaakceptowane przez środowisko zostały także o powszechnym charakterze - imprezy zagraniczne. Przy organizacji wyjazdów zagranicznych staramy się przede wszystkim uwzględnić potrzeby naszego środowiska, zróżnicować ich charakter. Na uwagę zasługuje np. fakt organizacji wyjazdów /zarówno do KDL jak i KK/ turystyki kwalifikowanej. Na podkreślenie przy tym zasługuje aktywność środowiska w samoorganizowaniu tych wyjazdów /tzw. środowiskowe grupy dewizowe do KK oraz wędrownie obozy zagraniczne w KDL/. Rozwój ilościowy i jakościowy wszystkich form turystycznych zależy głównie od poziomu wykształcenia kadry i jej zaangażowania oraz ilości. I w tym kierunku konieczne są dalsze działania. Realizacja stale wzrastających działań ograniczona jest również rozwojem zaplecza bazowo-materialnego. Niestety, stan zaplecza materialnego /baza, transport, sprzęt turystyczny, poligrafia, itp./ pozostawia ciągle wiele do życzenia.

Mimo jednak przeszkód natury formalnej czy materialnej następuje ciągle rozwój turystyki studenckiej, zarówno ilościowy jak też jakościowy, we wszystkich dostępnych jej formach.

Działalność turystyczną w środowisku łódzkim prowadzi Komisja Turystyki i Sportu Zarządu Łódzkiego Socjalistycznego Związku Studentów Polskich wspólnie z Oddziałem Akademickim Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Zajmuje się

ona programowaniem działalności turystycznej całego środowiska. Nadzorują i rozliczają podległe jej agendy jakimi są Komisje Turystyki Rad Uczelnianych SZSP, Kluby Turystyczne oraz Oddział Biura Podróży i Turystyki "Almatur" w Łodzi.

BPiT "Almatur" jako wyspecjalizowana agenda SZSP, zajmująca się organizacją i obsługą studenckiego wypoczynku w kraju i za granicą, jest integralnie związane z organizacją studencką i środowiskiem akademickim.

Taki model organizacyjny sprawdził się w dotychczasowej działalności organizacji studenckiej, stanowiąc formę powszechnego zaangażowania środowiska w pracy społecznej i samorządności.

Zaletą tego modelu jest również to, że jest on bardzo efektywny i ekonomiczny, umożliwiając realizację poważnych zadań przy stosunkowo niskich nakładach finansowych i bardzo małej obsłudze etatowej.

Działalność turystyczna organizowana jest na dwóch płaszczyznach. Poprzez aktyw uczelniany oraz poprzez aktyw skupiony w agendach środowiskowych. Zakres działania poszczególnych agend jest bardzo szeroki. Obejmuje swoim zasięgiem zarówno studentów z Grupy Działania, jak też studentów całego środowiska akademickiego w Polsce.

Podstawowa i najbardziej powszechna działalność turystyczna oparta jest o aktyw uczelniany skupiony w Studenckich Klubach Turystycznych. Wiodącą rolę pełnią 3 kluby uczelniane:

na UL - SKT "W Siną Dal"

na PL - SKT "Płazik"

na AM - SKT "Platfusik"

Zadaniem tych klubów jest organizowanie większych imprez uczelnianych /rajdy, złazy, zloty itp./ będących turystyczną wizytówką uczelni. W ramach umasowienia turystyki działają następujące kluby wydziałowe: na UL - SKT "Pinaga", "Paragrafik", "Chlap", "Ago", "Marabut", "Deha". Na PL - SKT "Gałgan", "Kajak", "Lycopodium", "Wędrowoderek", "Turystor", "Przyozłap".

Kluby te organizują tzw. małą turystykę, czyli wyjazdy sobotnio-niedzielne, biwaki, wyjazdy na imprezy innych środowisk, spotkania i imprezy klubowe. Ponadto włączają się do organizacji większych imprez uczelnianych prowadząc np. trasy na rajdach. Klub wydziałowy z PL "Kajak" jest ponadto organizatorem ogólnopolskiej akcji obozowej "Tratwy".

W niniejszym artykule nie sposób jest wymienić i omówić wszystkie imprezy organizowane przez aktyw uczelniany. Do najciekawszych z nich należały:

- Rajd UŁ - 300 osób
- Rajd Andrzejkowy - 1000 osób
- Nietypowe rajdy tramwajowe - 200 osób
- Ogólnopolski Rajd Biologów - 350 osób
- Topienie Marzanny - 250 osób
- Rajd PŁ Jura - 2000 osób
- Rajd Babiego - 300 osób
- Rajd Medyka - 100 osób
- Rajd z Piosenką - 400 osób

Inną ważną dziedziną działalności aktywu uczelnianego i wydziałowego są Studenckie Obozy Wędrownie cieszące się ogromną popularnością. Jest to najtańsza, a zarazem chyba najciekawsza forma powszechnego wypoczynku studentów. Ich rozwój obrazuje poniższa tabelka.

Rok	Ilość obozów	Ilość osób
1975	110	1418
1976	108	1542
1977	128	1845
1978	167	2770

Turystyka kwalifikowana jest organizowana głównie w oparciu o kluby środowiskowe.

Należą do nich:

1. Akademicki Klub Jeździecki - skupiający około 100 członków oraz ogromną rzeszę sympatyków sportu jeździeckiego. Klub zajmuje się upowszechnianiem jeździectwa i turystyki jeździeckiej. Realizuje to poprzez różnorodne formy szkolenia, organizację obozów i rajdów konnych, różnorodnych imprez klubowych. Dla przykładu w 1977 roku w różnorodnych imprezach klubowych jak np. kursy jeździeckie dla początkujących, kursy instruktorów jeździectwa i rekreacji, obozy jeździeckie i rajdy konne, brało udział ponad 1000 studentów. Klub zajmuje się też sportem jeździeckim. Działalność klubu opiera się o Ośrodek w Bogusławicach, Leśniczówkę - Krzywy Kołek, budowany Ośrodek w Lućmierzu. Posiada 20 własnych koni. Pozostałe są bądź dzierżawione, bądź wypożyczone.

2. Akademicki Klub Kadry - zrzesza około 90 osób. Jego działalność polega na organizowaniu aktywnego wypoczynku w czasie obozów stałych /letnich, zimowych/, zarówno w kraju jak i za granicą. W 1977 i 1978 roku członkowie klubu prowadzili 28 obozów w NRD i CSRS oraz 26 obozów w Polsce.
3. Akademicki Klub Żeglarski - działający od 1967 roku skupia obecnie około 500 członków. Po wieloletnich staraniach stał się posiadaczem pełnomorskiego jachtu "Stomil". Działalność klubu polega na organizacji obozów żeglarskich śródlądowych i pełnomorskich, rejsów manewrowych, szkoleniowych itp. W 1977 roku w szkoleniach żeglarskich organizowanych przez AKŻ uczestniczyło 220 osób, w rejsach natomiast śródlądowych i morskich około 300 osób. Zasadniczym hamulcem dalszego rozwoju działalności AKŻ jest w dalszym ciągu znikoma ilość posiadanego sprzętu /7 łodzi śródlądowych i 1 zatokowy/.
4. Akademicki Klub Narciarski - skupia około 100 studentów zainteresowanych uprawianiem narciarstwa zjazdowego, biegowego i turystyki narciarskiej. W ostatnim okresie szczególnie nacisk klub położył na upowszechnianie narciarstwa biegowego, organizując szereg imprez /również dla mieszkańców Łodzi w Arturówku czy Parku 1-go Maja/. Jest również jednym z dwóch środowisk w Polsce organizującym obozy narciarstwa nizinnego dla studentów całej Polski. Najważniejszym zadaniem AKN jest jednak zabezpieczenie kadry instruktorskiej dla potrzeb obozów uczelnianych i wydziałowych.
5. Studenckie Koło Przewodników Turystycznych - skupia 75 członków, z których 40 posiada uprawnienia państwowe. Klub prowadzi stałą działalność szkoleniową mającą na celu ciągłe podnoszenie swoich kwalifikacji. Do bardzo cennych inicjatyw należy opracowanie i prowadzenie seminariów szkoleniowych o Łodzi, cieszących się bardzo dużą popularnością wśród mieszkańców naszego miasta.
6. Akademicki Klub Górski - zrzesza około 120 sympatyków czynnie uprawiających sport alpinistyczny i speleologiczny. Do ciekawych osiągnięć klubu należą wyprawy "Iran 75", "Spitzbergen 76, 78" zakończonych m.in. zdobyciem 7 dziewięcioletnich szczytów Spitzbergenu. Działalność szkoleniowa klubu objęła np. w 1977 r. 270 osób na kursach skałkowych, taternickich itp.

7. Klub Pilotów Wycieczek Zagranicznych Interquide jest bardzo specjalistyczną agendą /społeczną/ skupiającą pilotów wycieczek zagranicznych organizowanych przez "Almatur".
8. Akademicki Klub Motorowy, zrzeszający 260 członków i sympatyków, skupia uwagę na rozwijaniu znajomości motoryzacji, propagowaniu i doskonaleniu znajomości przepisów ruchu drogowego oraz organizowaniu kwalifikowanej turystyki motorowej. W 1978 r. w imprezach AKM uczestniczyło np. w rajdach samochodowych - 440 osób, konkursach zręczności kierowców - 250 osób, wycieczkach - 110 osób. Naturalnym hamulcem rozwoju działalności AKM jest jednak wysoki koszt tej dyscypliny.
9. Akademicki Klub Rowerowy "Ósema" - zrzesza wszystkich zainteresowanych turystyką kolarską. Prowadzi działalność popularyzatorską poprzez organizację niedzielnych wyjazdów za miasto, biwaków oraz ogólnopolskich i uczelnianych obozów rowerowych. Imprezy organizowane przez AKR cieszą się ogromną popularnością, niemożliwą do zaspokojenia ze względu na brak rowerów /klub posiada 8 rowerów/.
10. Akademicki Klub Wędkarski jest najmłodszym klubem specjalistycznym w Łodzi nie posiadającym prawie żadnego doświadczenia, borykającym się z wieloma trudnościami natury organizacyjno-kadrowymi. Ma jednak na swym koncie m.in. organizację Akademickich Podłódowych Mistrzostw Polski, czy też zdobycie I - 88 i III w 78 miejsca w Akademickich Mistrzostwach Polski w Wędkarstwie Gruntowym.
11. Sekcja Kajakowa SKT "Płazik" - jednego z aktywniejszych klubów uczelnianych - poprzez wypracowanie sobie tylko znanymi sposobami prawie wystarczającej bazy kadrowej i sprzętowej, zaspokaja prawie w 100% zapotrzebowanie środowiska łódzkiego w tej dyscyplinie turystyki. Jednak ohoć rozwijać dalej turystykę kajakową, konieczne są dalsze działania natury materialno-kadrowej. Odnosi się to niestety do każdego z klubów turystyki kwalifikowanej czy klubu szkoleniowego.
Osobną formą działalności turystycznej, jest działalność BPiT "Almatur" /w oparciu o aktyw społeczny/, którą umownie nazywa się w naszym środowisku działalnością centralną. W zakresie turystyki krajowej jest to np. organizacja obozów turystycznych /stałych i wędrownych/ o określonej tematyce, a adresowanej do studentów nie zainteresowanych żadną z form

aktywności turystycznej. I tak np. w roku 1975 z tej formy wypoczynku skorzystało 1214 osób, w 1976 - 1180 osób, w 1977 - 1694 osób, a w 1978 - 1820 osób.

Miejsca na tego typu obozy pochodzą z procentowego podziału miejsca /wg ilości studentów w środowisku/ na obozach organizowanych przez inne środowiska studenckie. Środowisko łódzkie również ma w tym udział, organizując takie akcje centralne jak:

- Akcja Tratwy - 16 turnusów x 11 osób
- Obozy rowerowe - 6 " x 12 osób
- Obozy jeździeckie /Bogusławice/ 5 turnusów x 25 osób
- Obozy jeździeckie /Krzywy Kołek/ 6 turnusów x 30 osób
- Obozy tematyczne letnie 3 " x 120 osób
- Obozy narciarskie 5 " x 50 osób

Akcje te są dla nas ważną dziedziną działalności, pozwalającą zaprezentować dorobek turystyczny naszego środowiska studentom z całej Polski. Na uwagę zasługuje również fakt zorganizowania 2 obozów w Soczewce dla 50 osób, połączonych z kursem na prawo jazdy.

Organizacja wypoczynku młodzieży akademickiej. Ma ona na celu umożliwienie racjonalnego i aktywnego wypoczynku dla jak największej liczby studentów. Ma również na celu stwarzanie możliwości dla rozwijania bardzo różnorodnych zainteresowań środowiska studenckiego.

Jej najbardziej charakterystyczną cechą jest powszechność oraz taniość. Przykładowo w roku 1977 objęła ona około 20 tys. studentów, a to:

- w turystyce zagranicznej do KK - 285 osób
- " " do KDL - 1475 osób
- w turystyce krajowej-centralnej - 1700 osób
- " " - środowiskowej /obozy stałe/ 3200 osób
- " " obozy wędrownie- 1850 osób
- masowe imprezy /wycieczki, rajdy/ - ok. 10.000 osób
- imprezy sportowo-rekreacyjne - ok. 4000 osób

Tak duża ilościowo działalność wypoczynkowa dla studentów nie byłaby możliwa, gdyby nie olbrzymie zaangażowanie ogromnej rzeszy aktywnego społecznego skupionego w naszej organizacji. Możliwości organizacyjne społecznych organizatorów tego wypoczynku czy więcej niż szosowały stan etatów w BPiT "Almatur" i O/Akademiokim, stanowią w chwili obecnej w połączeniu z bazą materialną bardzo trudną do przebycia przeszkodę.

Dalsze zwiększenie ilościowe i podnoszenie na wyższy poziom jakościowy wypoczynku młodzieży akademickiej jest możliwe po dokonaniu odpowiednich działań.

Zamykając 20-letni okres działalności i wchodząc w następne lata mamy tego świadomość i przekonanie, że dzięki działaniom całego aktywnego środowiska studenckiego będziemy mogli z okazji następnego jubileuszu powiedzieć, że zamykamy pewien etap i rozpoczynamy następny.

Jerzy Lewartowski

BRONISŁAW SZWALM

Urodził się dn. 26.IX.1892 r. w Łodzi. Po ukończeniu Prywatnej Szkoły Handlowej wstąpił na II kurs Seminarium Nauczycielskiego w Łęczycy. Po jego ukończeniu w 1912 r. rozpoczął pracę nauczyciela we wsi Zajączki k. Częstochowy. W tym też roku wstąpił do Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. W okresie I wojny światowej pracował jako nauczyciel szkół łódzkich. W tym też okresie rozpoczął aktywną działalność w Oddziale PTK w Łodzi organizując wycieczki krajoznawcze i odczyty.

W 1918 r. był organizatorem Oddziału Łódzkiego Związku Nauczycielstwa Polskiego, sekretarzem pierwszego Zarządu i kierownikiem Sekcji Pedagogiczno-Odczytowej. Rozpoczął też prowadzenie licznych wycieczek krajoznawczych dla nauczycieli. W r. 1919 brał aktywny udział w zorganizowaniu przy O/Łódzkim PTK Muzeum Krajoznawczego.

W 1924 r. rozpoczął organizowanie pierwszych w Łodzi kolonii letnich dla dzieci szkół powszechnych i przez 10 lat pełnił funkcję generalnego kierownika i lustratora tych kolonii. W 1927 r. uzupełnił swe wykształcenie geograficzne i biologiczne na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Łodzi. W latach 1931 - 1939 prowadzi Komisję Wycieczkową przy Inspektoracie Szkolnym m. Łodzi i organizuje specjalne pociągi wycieczkowe dla młodzieży po całej Polsce. Była to pierwsza tego typu akcja w skali kraju. Wzięło w niej udział ponad 25 tys. młodzieży.

W latach 1937 - 39 był członkiem Ligi Popierania Turystyki i aktywnym jej działaczem. Opracował wtedy trasy typowe wycieczek szkolnych oraz przeprowadził kurs dla nauczycieli-kierowników wycieczek z terenu całej Polski.

W okresie okupacji prowadził tajne nauczanie w szkole powszechnej w Michałowie k. Skierniewic oraz na tajnych kompletach gimnazjalnych w Puszczy Mariańskiej.

Od dn. 7.II.1945 r. do przejścia na emeryturę w dn. 1.IX.1961 r. był kierownikiem szkoły podstawowej nr 19 w Łodzi. Od kwietnia 1945 r. na zlecenie Kuratorium Okręgu Szkolnego zorganizował dotykanie dla dzieci i młodzieży wszystkich typów szkół. Objęte nim zostało ponad 52 tys. osób - ilość rekordowa w skali kraju. Organizował też kolonie, półkolonie i obozy wędrowne dla młodzieży.

Działalność tego rodzaju, niezwykle aktywną i różnorodną, prowadził Bolesław Szwalb do chwili przejścia na emeryturę. Później pracował jako kierownik Ośrodka Krajoznawczo-Turystycznego dzielnicy Łódź-Polesie i zrezygnował z tego stanowiska, gdy ciężka choroba unieruchomiła go w domu w końcu 1968 r.

Bronisław Szwalb był od 1912 r. członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i aktywnym działaczem Łódzkiego Oddziału PTK. Z chwilą reaktywowania Oddziału w 1945 r. został członkiem Zarządu i rozpoczął organizowanie Kół Krajoznawczych w szkołach. W 1949 r. Łódź ze 112 kołami zajmowała drugie miejsce w Polsce po Katowicach. W 1948 r. był kierownikiem pierwszego kursu dla przewodników. W 1951 r. wszedł w skład pierwszego Zarządu PTTK w Łodzi jako odpowiedzialny za pracę z młodzieżą w szkołach. W 1955 r. został członkiem Prezydium Zarządu Okręgu PTTK w Łodzi i przewodniczącym Komisji Krajoznawczej, którą prowadził aż do 1968 r. Wielką zasługą Bronisława Szwalma było opracowanie historii turystyki i krajoznawstwa w woj. łódzkim i Łodzi. Była to pionierska praca, z której dziś korzystają wszyscy zainteresowani rozwojem naszego Towarzystwa w Łodzi.

W 1967 r. rozpoczął prace przygotowawcze do utworzenia w Łodzi Oddziału Nauczycielskiego PTTK. Przygotowywał materiały, kadry działaczy i założenia do planu działania. Nie dożył niestety formalnego powstania Oddziału w listopadzie 1969 r. - zmarł w Łodzi w dn. 23 czerwca 1969 r.

Za swe wybitne zasługi i osiągnięcia w pracy zawodowej i społecznej odznaczony był wieloma odznaczeniami i medalami, m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi w 1938 r. i ponownie w 1955 r., Złotą Odznaką PTTK w 1956 r. /jako jeden z pierwszych w Łodzi/, Złotą Odznaką ZNP w 1957 r., Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1959 r., Honorową Odznaką m. Łodzi w 1960 r., Złotą

Odznaką Zadłużonego Działacza Turystyki w 1963 r., Złotą Odznaką PTSM w 1965 r., Medalem im. Aleksandra Janowskiego w 1966 r. Odznaką 1000-lecia Państwa polskiego w 1966 r. Był autorem 2 podręczników dla szkół podstawowych oraz ponad 20 prac /artykułów, informatorów itp./ z dziedziny krajoznawstwa i turystyki szkolnej. O działalności Bronisława Szwalma i nadawanych mu odznaczeniach napisano ogółem ponad 40 artykułów i wzmianek w prasie oodziennej i innych periodykach.

Bronisław Szwałm pozostał w pamięci nauczyciela i działacza turystycznych w Łodzi jako niezwykle zaangażowany, pełen rzetelnej wiedzy, a jednocześnie niezwykle skromny i uczynny, zawsze pogodny nauczyciel, społecznik i krajoznawca.

Zofia Gerstenkorn

Od Redakcji:

Dowodem żywej pamięci o Profesorze Bronisławie Szwałmie jest fakt, że w dn. 1 grudnia 1979 r., w X-lecie powstania, Oddział Nauczycielski PTTK w Łodzi przyjął Jego imię, pragnąc w ten sposób podkreślić, że praca Profesora jest i będzie kontynuowana ku pożytkowi młodego pokolenia.

IRENA SZWAŁM - PEDAGOG, KRAJOZNAWCA

Urodziła się dn. 23 lutego 1898 r. w Łodzi. Tu ukończyła z wyróżnieniem średnią szkołę handlową Lucyny Siennickiej, a potem wstąpiła do Miejskiego Seminarium Nauczycielskiego im. E. Estkowskiego w Łodzi, które ukończyła w 1919 r. Od 1 września 1919 r. pracowała na stanowisku nauczycielki w Publicznej Szkole Powszechnej nr 44 w Łodzi, a od 1923 do 1931 r. w Miejskiej Szkole Pracy, która początkowo miała charakter szkoły eksperymentalnej, a później została przekształcona na Szkołę Ćwiczeń przy Miejskim Seminarium Nauczycielskim im. A. Szyćłówny. W 1929 r. ukończyła roczny Wyższy Kurs Nauczycielski w Warszawie w grupie przyrodniczo-geograficznej.

W latach 1931 - 1937 pracowała w publicznych szkołach powszechnych nr 3 i nr 57, a od 1937 do 1940 r. jako nauczycielka Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Pedagogium w Łodzi. Po zamknięciu przez okupanta polskich szkół w końcu 1939 r. przeniosła się do tzw. Generalnej Guberni, gdzie od 1941 do 1945 r. pracowała

jako nauczycielka we wsi Wągry k. Koluszek. Brała również czynny udział w tajnym nauczaniu dzieci, młodzieży i dorosłych.

Po wyzwoleniu wróciła do Łodzi i objęła stanowisko nauczycielki Szkoły Ćwiczeń, a od 1 września 1945 r. wykładała geografii i biologię w Gimnazjum przy Państwowym Pedagogium. W 1948 r. objęła stanowisko nauczycielki w Państwowym Liceum Pedagogicznym w Zgierzu, gdzie pracowała do 1956 r.

W latach 1945 - 1951 studiowała geografii na Uniwersytecie Łódzkim. Napisała pracę magisterską nt "Położenie geograficzne miasta Zgierza", na której podstawie uzyskała w dn. 23.V.1951 r. stopień magistra filozofii w zakresie geografii na Uniwersytecie Łódzkim. Pracę nauczycielską szczególnie lubiła i dlatego starała się podnosić jej wyniki przez dokształcanie się na kursach centralnych. W nauczaniu stosowała nowoczesne metody - organizowanie pracowni geograficznej, kółka krajoznawczo-geograficznego, ogródka geograficznego itp.

W dn. 21.I.1952 r. została powołana na stanowisko kierownika młodzieżowych zespołów geografii w Zgierzu. W 1955 r. została odznaczona Medalem X-lecia Polski Ludowej.

Z dniem 1 września 1956 r. została przeniesiona na własną prośbę do Szkoły Podstawowej nr 3 i Liceum Ogólnokształcącego TFD /obecnie III LO/ w Łodzi. Dn. 31.VIII.1960 r. przeszła na emeryturę, ale przez następne 5 lat pracowała w tej szkole w niepełnym wymiarze godzin. Przez następny rok pracowała w Łódzkim Oddziale Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Prowadziła z wielkim zapałem i poświęceniem liczne obozy wędrownie dla młodzieży szkolnej, brała udział w centralnych kursach wędrownych dla nauczycieli, prowadziła wiele wycieczek szkolnych. Jako instruktor SWOKT dzielnic Łódź-Górna opracowywała trasy wycieczek szkolnych, pisywała artykuły krajoznawcze /m.in. w 1970 r. na łamach Biuletynu PTTK w Łodzi ukazał się jej artykuł "Góra św. Genowefy"./

Była członkiem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych i Związku Nauczycielstwa Polskiego. Odznaczona została Złotą Odznaką "Zasłużony Działacz Turystyki", Złotą Odznaką PTTK i innymi. Zmarła po krótkiej chorobie dn. 29 marca 1973 r. Była prawym człowiekiem, wzorowym pedagogiem i zapałym krajoznaw-

oą. Całe swoje życie poświęciła pracy z młodzieżą.

Zofia Gerstenkorn

WSPOMNIENIA O KAZIMIERZE MOSKALÓWNI

Urodziła się w 1908 r. w Krośnie n. Wisłokiem. Po ukończeniu Seminarium Nauczycielskiego otrzymała pracę na Polesiu. Stamtąd przeniosła się do wsi Wygody k. Łomży i tam poznałyśmy się i zaprzyjaźniły. Wygoda miała dobrą komunikację i ładne okolice, ale budynek, w którym mieściła się szkoła, był w strasznym stanie: przez szpary między belkami drewna hulał wiatr, zaczął deszcz i dokuczał mróz. Młodsze klasy uczyły się osobno, a starsze, gdzie było mniej dzieci, musiały się uczyć razem w jednej "sali", np. klasy V, VI i VII miały lekcje równocześnie w jednym pomieszczeniu.

Z Wygody w 1935 r. przeniosłyśmy się do Nowogrodu k. Łomży. Tu były warunki lepsze, ale już w 1936 r. przeniosłyśmy się ponownie - ja do Wilna, a Moskalówna do Grajewa w woj. białostockim. W Grajewie Moskalówna aktywnie pracowała w ZHP. Na terenie swojej szkoły prowadziła drużynę harcerek, a prócz tego była przybooczną Komendantki Hufca na powiat Grajewo. W tym okresie stale prowadziła różne wycieczki szkolne i harcerskie.

Mimo odległości kontaktu nie zerwałyśmy. Przed samą wojną Moskalówna napisała mi, że wkrótce wychodzi za mąż za tamtejszego starostę. Do ślubu jednak nie doszło, bo to był rok 1939 i narzeczony zginął.

Ponieważ według ówczesnej polityki szkolnej człowiek, który ukończył Seminarium Nauczycielskie, miał drogę do studiów zamkniętą, ludzie żądni wiedzy uczyli się tego, co im było dostępne. Moskalówna ukończyła skróconą Szkołę Gospodarstwa /dziś gastronomiczną/. Nadeszła jednak wojna i Ojczyzna wezwała ją do innej pracy. Przewoziła wraz z dowódcą oddziału partyzanckiego na chłopskim wozie broń. Dowódca powoził, a ona siedziała na stosie broni przykrytej sianem lub czym innym. Tak mijali posterunki niemieckie, często z denerwującymi "przygodami". Przez pewien okres prowadziła sklepik spożywczy, z którego dostarczała żywność i lekarstwa dla partyzantów. Ale grunt zaczął się "palić" pod nogami. Niemcy w jakiś sposób dowiedzieli się o tej akcji

Koło PTTK „Wędrowiec” z Ozorkowa na trasie rajdu „Do Środka Polski”

fot. archiwum Oddziału

Przygoda na trasie rajdu

fot. archiwum Oddziału

„...gdzieś na rajdowym szlaku...”

fol. Przemysław Jędraski

Śniadanie na trasie

fol. Przemysław Jędraski

i zaczęli jej poszukiwać. W końcu musiała uciekać do partyzantki w lesie. Tu poniewierała się po bagnach, różnych kryjówkach leśnych biorąc udział w akcjach.

Po skończonej wojnie przyjechała do Łodzi w mundurze porucznika. Pracując w szkole ukończyła Wyższą Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego, a potem Uniwersytet Łódzki. Przez cały czas pracowała w szkolnictwie. Gdy ciężko zachorowała, rodzina zabrała ją do Krosna, gdzie 5 sierpnia 1976 r. zmarła i tam została pochowana.

Moskalówna pracowała jako nauczycielka geografii w liceach łódzkich. Z młodzieżą tych szkół urządzała bliższe i dalsze rajdy, wycieczki piesze, autokarowe i pociągami, a podczas wakacji obozy wędrowne po całej naszej ziemi. W ten sposób uczyła młodzież patrzeć na piękno przyrody ojczyznej, szukać pamiątek z okresu wojny i w ten sposób wpajała miłość i poszanowanie dóbr naszej Ojczyzny. Była czynnym działaczem Zarządu Oddziału Nauczycielskiego, Przewodniczką Turystyki Pieszej, a przede wszystkim - dobrym człowiekiem.

Helena Szczepaniec

HISTORIA ODDZIAŁU PTTK W OZORKOWIE

W roku 1964 staraniem aktywów naszego miasta powstały przy ZPW "Presco" 2 Koła PTTK, które stały się przyczyną powołania naszego Oddziału. Tymczasowa siedziba Oddziału mieściła się w lokalu szkoły przyzakładowej. ZPW. Decyzją Urzędu Spraw Wewnętrznych Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi Oddział PTTK w Ozorkowie został zarejestrowany dnia 21 sierpnia 1964 r. Na pierwszym zebraniu organizacyjnym wybrano Zarząd w składzie: prezes - Franciszek Pacuła; v-prezesa: Leszek Stańczyk i Roman Kubiak; sekretarz: - Jerzy Kaźmierczak; skarbnik - Zdzisława Wasiak; członkowie - Teresa Jóźwiak i Leonard Januszewski.

Po kilku miesiącach działalności Towarzystwo zdobyło sobie szacunek i uznanie społeczeństwa wyrażające się dużym zainteresowaniem dla swych poczynań krajoznawczych.

Kto ze starszych członków i działaczy naszego Oddziału nie pamięta Pana Franciszka? Jego zdolności nawiązywania kontaktów z ludźmi i osobisty urok zjednały wielu działaczy i aktywnych członków dla PTTK. Kiedy w 1966 r. prezes Pacuła zrezygnował ze względu na chorobę, II Walny Zjazd wybrał nowy Zarząd w składzie: prezes - Wacław Mirowski; v-prezesa - Władysław Chwiła i Zenon

Wymysłowski; sekretarz - Leonard Januszewski; skarbnik - Józef Nowicki; członkowie - Jan Janczyk, Jan Dropiński, Jan Kowalski i Wacław Ingielewicz.

W celu zwiększenia popularyzacji PTTK na terenie naszego miasta Zarząd za zgodą ZG PTTK rozpoczął działalność statutowo-usługową, zaś w dn. 19 października 1965 r. Oddział otrzymał lokal przy ul. Zgierskiej 7. Po wyremontowaniu i adaptacji lokalu Oddział zatrudnił z dniem 16 kwietnia 1966 r. pierwszego etatowego pracownika - kol. Halinę Kuncewicz. W roku 1966 obsłużyło 82 imprezy dla 4.509 osób uzyskując 444 tys. zł obrotów i 32 tys. zł marży. W listopadzie tegoż roku Oddział otrzymał autokar m-ki San. Pozwoliło to na wydatne zwiększenie działalności - już w 1967 r. obsłużyliśmy 182 imprezy dla 8.972 osób uzyskując 65.972 zł marży. Również w 1967 r. został zorganizowany I Rajd na Dzień Zwycięstwa, który pozostał na stałe w kalendarzu imprez oddziałowych. W pierwszym rajdzie, który odbył się na trasach: pieszej, kolarskiej i motorowej, uczestniczyło 340 osób. W 1967 r. Oddział posiadał 3 koła zakładowe /132 członków/, 2 koła szkolne /80 członków/, i koło środowiskowe /37 członków/ oraz koło terenowe /101 członków/.

Z trzech komisji turystyki kwalifikowanej istniejących przy Oddziale działa tylko Komisja Motorowa. O jej działalności pisze obszernie kol. Jan Kowalski.

Dorobkiem roku 1967 było otrzymanie decyzji na nowy lokal 3-izbowy przy ul. Obrońców Stalingradu i zakup wyposażenia biura i świetlicy.

Trzeci Walny Zjazd w 1968 r. wybrał Zarząd w składzie: prezes - Józef Nowicki; v-prezesa - Jan Janczyk, Stanisław Wawrzyniak; sekretarz - Leonard Januszewski, skarbnik - Wojciech Dominiak; członkowie - Jan Kowalski, Wacław Ingielewicz, Zenon Wymysłowski, Jan Dropiński, Jadwiga Janczyk, Eugeniusz Kowalski, Wacław Mirowski, Adam Szuszkiewicz, Konrad Tyszkowski, Włodzimierz Warkiewicz, Eugeniusz Marcinow i Zygmunt Teodorczyk.

W latach 1968 - 69 przy Oddziale istnieją 3 komisje turystyki kwalifikowanej, z których żadna nie przejawia większej działalności poza udziałem w obsłudze imprez. W tych latach Oddział posiadał jednego przewodnika na Łódź i woj. łódzkie, 4 przewodników turystyki pieszej, i przewodnika turystyki górskiej, 11 pilotów i strażnika ochrony przyrody. Zorganizowano III Rajd na Dzień Zwycięstwa, w którym wzięło udział 395 osób oraz Wyścig Kolarski Niestowarzyszonych.

W 1969 r. Oddział uruchomił wypożyczalnię sprzętu turystycznego. W uznaniu zasług za wkład pracy w naszym Oddziale odznaczono kol.kol. Halinę Kuncewicz i Jana Janczyka Srebrnymi Odznakami PTTK.

W 1970 r. na IV Walnym Zjeździe w skład Zarządu weszli: prezes - Wiesław Zalewski; v-prezesa - Eugeniusz Karwowski, Eugeniusz Marcinow; sekretarz - Halina Kuncewicz; skarbnik - Jerzy Chmielecki; członkowie - Zdzisław Ruszkowski, Jan Kowalski, Eugeniusz Krysiak i Zbigniew Pracownik. W skład Komisji Rewizyjnej weszli: Zygmunt Teodorczyk, Józef Józwiak, Regina Pietrzak, Leszek Miksa i Nikodem Burczak, w skład Sądu Koleżeńskiego zaś: Adam Szuszkiewicz, Jadwiga Karwowska, Feliks Tatarowicz, Wojciech Zasada i Kazimiera Ziółkowska. W tym okresie powstały 3 nowe koła: przy Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, przy WSS Spółem i przy Zakładzie Gospodarki Komunalnej oraz 2 koła szkolne w szkołach podstawowych nr 1 i 6.

W listopadzie 1970 r. odbył się kurs organizatorów turystyki. Ukończyło go 24 osoby powiększając stan kadry organizatorów do 41 osób. Zorganizowany został IV Rajd na Dzień Zwycięstwa, już o zasięgu okręgowym, a wzięło w nim udział 635 osób. Oddział posiadał 2 autokary - jeden własny, a drugi na umowie najmu z ZG PTTK.

Rok 1971 - V Rajd na Dzień Zwycięstwa - 598 uczestników na trasach pieszych, kolarskich i motorowych. I Rajd w Kaloszach - 111 uczestników na trasach pieszych. W ramach uprawiania turystyki kwalifikowanej nasi członkowie i młodzież czynnie uczestniczą w imprezach organizowanych. Przez nasz Oddział i Oddziały sąsiednie, zdobywają odznaki turystyki kwalifikowanej.

Lata 1972 - 74 - 8 listopada 1972 r. dzięki poparciu władz Miasta Oddział otrzymał obecnie zajmowany lokal przy Pl. Armii Czerwonej 17. Z kół zakładowych na wyróżnienie zasługuje koło PTTK przy Przychodni Rejonowej w Ozorkowie. Jego członkowie zainteresowani uprawianiem turystyki górskiej od kilku lat z powodzeniem organizowali wozasy wędrowne po górach w ramach wozasów taborowych. Wspomnieć trzeba, że zarówno założycielem koła, jak i tym, który tak umiejętnie zaraził bakcyliem turystyki górskiej był kol. Stanisław Kurowski. Spośród szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych wyróżnić należałoby koło przy szkole podstawowej nr 5. Koledzy Zygmunt Teodorczyk i Eugeniusz Marcinow mobilizowali młodzież do udziału w imprezach turystyki kwalifikowanej.

W latach 1972 i 1973 zorganizowane były VI i VII Rajd na Dzień Zwycięstwa, II i III Rajd w Kaloszach oraz I i II Rajd Zielona Noc. W roku 1974 Oddział liczył 392 członków zrzeszonych w 11 kołach, z tego 6 zakładowych, 2 środowiskowe oraz 2 koła szkolne i 1 terenowe. Zarząd Oddziału w 1975 r. przedstawiał się następująco:

prezes - Wiesław Zalewski; v-prezesa - Zdzisław Ruszkowski, Jadwiga Starzyńska, i Tomasz Szewo; sekretarz - Lucyna Stanałowska; skarbnik - Sylwester Budny; członkowie - Jerzy Chmielecki, Jerzy Subielski, Kazimierz Jurkiewicz, Józef Nowicki, Krystyna Barańska. Największą żywotność przejawiało koło młodzieżowe przy Liceum Ogólnokształcącym, którego opiekunką była kol. Jadwiga Starzyńska - przodownik turystyki pieszej z dużym doświadczeniem turystycznym. Jej właśnie należą się słowa uznania za trud i poświęcenie. Koło liczyło 70 członków, w tym 2 młodzieżowych organizatorów turystyki i przodownika turystyki pieszej. We współpracy z organizacją ZHP działającą na terenie szkoły organizują wspólnie wycieczki i imprezy w terenie. Biorą czynny udział w obsłudze rajdów, organizują konkursy i prelekcje.

Na koniec 1976 r. Oddział liczył 322 członków zrzeszonych w 6 kołach. Decyzją Zarządu skreślono 5 kół, które istniały tylko fikcyjnie i nie przejawiały żadnej działalności.

Dużą żywotność przejawia koło przy Związku Emerytów i Rentistów. Wzruszające jest, jak ci ludzie garną się chętnie w nasze szeregi. Świadczy to o ich szerokich zainteresowaniach, oiskawości poznania naszego kraju. Członkowie tego koła biorą udział w przygotowywaniu rajdów. Tradycyjnie co rok organizują wycieczki Szlakiem Walk nad Bzurą, gdzie na omentarzu na grobach poległych żołnierzy składają kwiaty i palą znicze. Pośród działaczy naszego Oddziału chlubnie zasługuje się kol. Bronisław Dziertawski, który jest prezesem tego koła i słynie z szerokich zainteresowań krajoznawczych. Na wyróżnienie zasługuje też kol. Józef Józwiak - sekretarz koła.

1 grudnia 1977 r. zawiązuje się koło środowiskowe PTTK przy Kole Gospodyń Wiejskich w Solcy Małej. Przewodniczącą koła została kol. Wiktoria Pisera - aktywistka KGW. Dzięki jej zaangażowaniu, umiejętności zachęcenia ludzi do pracy w kole, liczba członków zaczęła wzrastać i już w styczniu 1978 r. wynosiła 38 osób. Wszyscy bardzo chętnie uczestniczą w zebraniach organizowanych przez p. Wiktorię, Koło organizuje w okresie letnim liczne zabawy

a zarobione pieniądze przeznaczone są na wycieczki krajoznawcze.

W rozwoju Oddziału niewątpliwy i godny szczególnego podkreślenia udział mają nauczyciele - zawsze bezinteresowni i świadomi swojej ogromnej roli wychowawczej. Oddział wiąże wielkie nadzieje z działalnością Szkolnych Klubów Krajoznawczo-Turystycznych PTTK. Zdajemy sobie sprawę, że młodzież chętnie uczestniczy w imprezach turystycznych i tylko od opiekunów tych kół zależy, czy potrafią wychować turystów. Do takich niewątpliwie należeli koledzy Tomasz Szewo, Zygmunt Teodorczyk, Eugeniusz Marciniow czy obecnie Jadwiga Starzyńska-Wilmańska, Zenon Chrzanowski, Barbara Zalewska, Leszek Miksa, Stanisław Olejniczak, Grażyna Ślawka, Maria Kwiatkowska.

ZARZĄD ODDZIAŁU PTTK W OZORKOWIE W ROKU
JUBILEUSZOWYM 15-LECIA

Edward Karolak	-	Prezes
Jan Kowalski	-	V-Prezes
Jerzy Chmielecki	-	V-Prezes
Anna Adamczewska	-	Sekretarz
Janusz Muszyński	-	Skarbnik
Eugeniusz Kowalozyk	-	Członek
Stanisław Skoneczko	-	"
Jadwiga Wilmańska	-	"
Zenon Chrzanowski	-	"
Krystyna Karolak	-	Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej

Opracowała
Anna Adamczewska

Z HISTORII KOMISJI TURYSTYKI MOTOROWEJ
ODDZIAŁU PTTK W OZORKOWIE

W marcu 1967 roku grupa zapalonych turystów motorowych z terenu miasta Ozorkowa powołała komisję turystyki motorowej przy Oddziale PTTK, której zadaniem było rozszerzenie działalności w tej dyscyplinie turystyki kwalifikowanej. Pierwszym przewodniczącym komisji został kol. Jan Jańczyk, zastępcą kol. Jan Kowalski.

W skład sekcji motorowej działającej przy kole terenowym wchodziły w chwili powstania 22 osoby. Od początku swej działalności komisja turystyki motorowej przejawiała ożywioną działalność.

Po roku swej pracy stała się wiodącą spośród 3 komisji działających wówczas przy Oddziale.

W 1967 roku prowadzony był w Łodzi kurs Przewodników Turystyki Motorowej, który ukończyły z wynikiem pozytywnym 4 osoby z terenu Ozorkowa:

kol.kol. Jadwiga i Jan Kańczykowie, Jan Kowalski oraz Franciszek Wojtozak. Nowo prowadzona kadra prowadziła ożywioną działalność. W tymże roku turyści motorowi z terenu naszego Oddziału uczestniczyli w kilku imprezach organizowanych przez PTTK.

Drużyna sekcji motorowej naszego Oddziału startująca w składzie 3 załóg /6 osób/ zajęła 5 miejsce w klasyfikacji ogólnej w "XII Centralnym Rajdzie Turystów Zmotoryzowanych na Granicy Przyjaźni" z metą w Królowym Moście w woj. łódzkiej. W rajdzie tym młoda drużyna z Ozorkowa została sklasyfikowana najwyżej spośród kilkunastu drużyn startujących z terenu Okręgu Łódzkiego.

Motorowcy z Ozorkowa brali również udział w "II Okręgowym Rajdzie po Ziemi Łódzkiej" /III miejsce w klasyfikacji indywidualnej/, w "II Gwiazdzistym Zlocie do Karsznio" /VI miejsce/, w III Jesiennym Rajdzie Samochodowo-Motocyklowym" z metą w Pabianicach /I miejsce/, w III Ogólnopolskim Rajdzie Szlakiem Walk nad Bzurą" w Łęczycy oraz w I Okręgowym Rajdzie na Dzień Zwycięstwa" z metą w Ozorkowie.

Dwie osoby spośród nowej kadry uczestniczyły w V Ogólnopolskim Zjeździe Przewodników Turystyki Motorowej w Swinoujściu.

Komisja Turystyki Motorowej była organizatorem kilku wycieczek motorowych, których celem było ukazanie piękna naszego kraju oraz wypoczynku po pracy. Imprezy te pozwoliły motorowcom naszego Oddziału zdobyć odznaki turystyki kwalifikowanej MOT i OTM. Doceniając wkład pracy komisji naszego Oddziału Okręgową Komisja Turystyki Motorowej PTTK w Łodzi sklasyfikowała ją na II miejscu w Okręgu Łódzkim za rok 1967 we współzawodnictwie międzyoddziałowym.

W dniu 7.05.1967 r. aktyw naszego Oddziału zorganizował "I Okręgowy Rajd na Dzień Zwycięstwa". Była to impreza wielodyscyplinowa na trasach klasycznych, kolonnych i motorowych.

Inicjatorem tej imprezy była Komisja Turystyki Motorowej, która też wniosła największy wkład pracy w jej organizację.

W I-szym naszym rajdzie uczestniczyło 340 osób i była to impreza bardzo udana. Niestety rok założenia Komisji Motorowej był najbardziej owocnym w pracy tej Komisji. W roku 1968 zarejestrowanych było 75 osób działających w sekcji motorowej. Członkowie naszej sekcji uczestniczyli w kilku imprezach organizowanych przez PTTK, jednak nie zanotowano takich osiągnięć jak w roku poprzednim. Rok 1969 to rok stagnacji pracy Komisji. Przewodniczącym został kol. Jan Kowalski, zastępcą kol. Włodzimirz Warkiewicz. Sekcja motorowa liczyła 45 działających członków. W latach 1970 - 72 zorganizowano kilkanaście wycieczek motorowych. Drużyny sekcji motorowej brały udział w kilku rajdach zajmując kilka czołowych miejsc, m.in. drużyna z Ozorkowa uczestniczyła w Centralnym Zlocie Turystów Motorowych z metą w Uniejowie organizowanym przez Okręg Łódzki. Sekcja motorowa PTTK aktywnie uczestniczyła w manifestacjach 1-majowych przyczyniając się do propagandy PTTK w naszym mieście. Lata 1973-1976 to okres stagnacji sekcji motorowej. Z czynnego udziału wycofało się kilku działaczy Komisji Motorowej. W okresie tym udział w imprezach był sporadyczny. Ograniczał się do organizacji i obsługi rajdów "Na Dzień Zwycięstwa" oraz kilku wycieczek samochodowych. W roku 1977 zanotowano pewne ożywienie w działalności komisji oraz sekcji odbyło się kilka wycieczek samochodowych, wzięto udział w 3 rajdach samochodowo-motocyklowych. Ostatnio tj. w 1979 roku powołano do życia Miejski Klub Motorowy PTTK i LOK z szerokim programem działania. W związku z tym można mieć nadzieję na reaktywowanie działalności motorowców i oczekiwać sukcesów w uprawianiu tej pięknej dyscypliny turystyki w naszym mieście.

Jan Kowalski

DZIAŁALNOŚĆ KÓŁ PTTK NA TERENIE ODDZIAŁU OZORKÓW

Na terenie miasta i gminy Ozorków działa 11 klubów i kół PTTK, które zrzeszają 558 członków.

1. Koło PTTK przy ZPB "Morfeo" w Ozorkowie	- 55 członków
2. Koło PTTK przy ZTK "Teofilów"	- 20 "
3. " " " Zw.Em.Reno.i Inwalidów	- 87 "

4. Koło PTTK w Leźnicy	- 54	członków
5. " " przy KGW Solca Mała	- 46	"
6. " Terenowe przy Oddziale PTTK	- 61	"
7. SKKT PTTK przy LO w Ozorkowie	- 78	"
8. " " " Zb.Szkole Gminnej	- 77	"
9. " " " Szk.Podst. Nr 5	- 29	"
10. Klub Turyst. Motorowej PTTK i LOK	- 22	"
11. Klub na pr.koła "Wądrawiec" przy Sp.Mieszak.	- 29	"

W b.r. założone zostały 4 nowe koła i kluby, a ilość członków wzrosła o 236 osób.

Najlepiej pracującym kołem jest koło PTTK przy Ozorkowskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego "Morfeo". Koło to reaktywowało swoją działalność w dniu 9.11.1976 r. Wybrano nowe władze. W skład Zarządu weszli:

1. kol. Stanisław Skoneczko	- przewodniczący
2. kol. Jan Kowalski	- v-ce przewodn.
3. kol. Jadwiga Chojnacka	- sekretarz
4. kol. Krystyna Kaczmarek	- skarbnik
5. kol. Alioja Kujawa	- członek

Od roku 1977 koło prowadzi ożywioną działalność organizując wycieczki krajoznawcze, biwaki i rajdy. W ubiegłym roku koło przy współpracy ZZ ZSMP i Oddziału PTTK było organizatorem II Rajdu Młodych Włóknarzy. W rajdzie uczestniczyły drużyny ze Zgierza i Łęczycy oraz drużyny z naszego miasta. Koło przy ZBB "Morfeo" corocznie jest współorganizatorem Rajdu na Dzień Zwycięstwa organizowanym przez Oddział PTTK. W dniach 11 - 13 sierpnia 78 r. członkowie koła uczestniczyli w wycieczce do Zakopanego połączonej ze spływem Dunajcem. Zarząd koła i jego członkowie wiele pomogli Oddziałowi w zorganizowaniu Rajdu w Kaloszach. Zakończenie rajdu odbyło się w Klubie Zakładowym, a do tańca przygrywał młodzieżowy zespół Klubu ZPB "Morfeo". Miłą współpracę Koła z Oddziałem zawdzięczamy Kol. Stanisławowi Skoneczko. Jego zaangażowanie i liczne zabiegi organizacyjne na rzecz masowego udziału w wielu imprezach turystycznych doprowadziły do większego zainteresowania turystyką w naszym mieście. Dzięki niemu koło pracuje sprawnie, a członkowie koła licznie biorą udział w imprezach i rajdach. W grudniu 1978 roku na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym wybrano nowy

zarząd. Na przewodniczącego wybrano ponownie Stanisława Skoneczko, aktywistę Oddziału Ozorków. V-ce przewodniczącym został kol. Stanisław Olozak. Do zarządu ponownie weszli kol. kol. Jan Kowalski, długoletni aktywista Oddziału /przewodnik turystyki motorowej/, Jadwiga Chojnacka, Krystyna Kaczmarek. Nowi członkowie zarządu to kol. kol. Halina Dolacińska, Mieczysław Wycichowski, Halina Sass i Edward Litwinowicz. Praca w kole układa się dobrze, jest zrozumienie i dobry klimat. Praca Oddziału nie byłaby możliwa gdyby nie liczne grupy oddanych społeczników z koła przy ZPB "Morfeo".

Słowa podziękowania kierujemy również dla Dyrekcji Zakładów, Rady Zakładowej i Działu Socjalnego ZPB "Morfeo".

Anna Adamczewska

KOŁO PTTK PRZY POLSKIM ZWIĄZKU EMERYTÓW, RENCISTÓW I INWALIDÓW
W OZORKOWIE

Koło PTTK przy ZERiI w Ozorkowie istnieje od roku 1970. Działalność swoją głównie opiera na urządzaniu wycieczek krajoznawczych i turystycznych. Koło liczy 87 członków czynnych. Prętność i rozwój koło zawdzięcza głównie wspólnej pracy wszystkich członków, czego dowodem jest stały przyrost członków.

W roku 1978 koło przy współpracy Oddziału PTTK zorganizowało 12 wycieczek krajoznawczych, w których wzięło udział ponad 500 osób, oraz 2 wycieczki do ZOO w Łodzi.

Wycieczki organizowane były do wielu ciekawych miejscowości takich jak: Toruń, Ciechocinek, Warszawa, Sulejów, Gniezno, Kruszwica, Kórnik k/Poznania i wielu innych miast Polski.

W b.r. koło planuje wycieczkę do Ojcowa, Krakowa i Oświęcimia i dwie wycieczki do Warszawy, które cieszą się największą popularnością. Na ostatnim zebraniu członkowie zobowiązali się do wprowadzenia do koła nowych członków tak, aby przekroczyć w roku jubileuszowym dla Oddziału PTTK w Ozorkowie liczbę 100 członków. Wprawdzie z uwagi na zaawansowany wiek członkowie koła nie uprawiają turystyki kwalifikowanej, ale z pasją godną naśladowania uczestniczą w autokarowych wycieczkach krajoznawczych.

Skład Zarządu Koła

Dzierżawski Bronisław	-	prezes
Wichliński Edward	-	skarbnik
Jóźwiak Józef	-	sekretarz

Edward Wichliński

KOŁO PTTK "WĘDROWIEC" PRZY SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

W 1978 r. Oddział PTTK Ozorków zorganizował Kurs Organizatorów turystyki. Kurs ukończyło 26 osób, wśród nich kol. Edward Litwinowicz. Mając już uprawnienia organizatora turystyki postanawia działać. Zorganizował akcję propagandową na terenie Osiedla Mieszkaniowego, zwerbował kilkunastu entuzjastów turystyki i w porozumieniu z prezesem Spółdzielni inż. Wojciechem Wankiewiczem i Oddziałem PTTK zawiązuje się Koło PTTK. Pierwsze zebranie organizacyjne koła odbyło się dn. 6.04.1979 r. Na tą okoliczność została wydana pamiątkowa plakietka, którą rozdano wszystkim uczestnikom zebrania. Wybrano nazwę dla klubu "Wędrowiec".

W skład Zarządu Koła "Wędrowiec" weszli:

1. Litwinowicz Edward	-	prezes
2. Pawlikowski Marian	-	v-ce prezes
3. Furmaniak Jan	-	" "
4. Stręk Tatiana	-	sekretarz
5. Litwinowicz Krystyna	-	skarbnik
6. Sikorski Stanisław	-	członek

Celem naszej działalności jest organizowanie wycieczek pieszych, kolarskich, spacerów i innych zajęć krajoznawczo - turystycznych, zdobywanie odznak PTTK, organizowanie rajdów, zlotów i obozów wędrownych. Wynikiem naszej krótkiej działalności są liczne grupy turystów biorących udział w szeregu imprez turystycznych na terenie naszego miasta, województwa i kraju.

Pierwszym naszym sukcesem było zajęcie III miejsca wraz z dyplomem i nagrodą w III Rajdzie Młodych Włóknarzy organizowanym przez koło PTTK przy ZPB "Morfeo" w Ozorkowie. Była to dla nas uciecha i zarazem bodziec do dalszej działalności. Od tego czasu bierzemy udział w różnych imprezach organizowanych przez Oddział w Ozorkowie, Zgierzu, Łęczycy, Pabianicach oraz przez

nasze koło. Do tej pory zaliczyliśmy 7 rajdów i 3 wycieczki piesze w okolicach Ozorkowa. Zdobyliśmy ogółem 8 dyplomów w tym 3 dyplomy za zajęcie I miejsca wraz z nagrodami. Najważniejszą nagrodą dla nas jest puchar przywieziony z Pabianic za zajęcie I miejsca w dwudniowym rajdzie na 50-lecie Oddziału w Pabianicach. W dorobku mamy 8 nagród indywidualnych z różnych imprez. Mamy dyplom za współorganizację "Jarmarku osiedlowego" na którym to prowadziliśmy stoisko ze sprzętem turystycznym i sportowym, plakietkami i proporzycami pod patronatem Oddziału PTTK w Ozorkowie. Oprócz tego mamy zaliczonych 9 wycieczek pod hasłem "Poznajemy nasze zabytki". Koło nasze zajmuje się krzewieniem turystyki wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Członkowie naszego koła współpracują z Towarzystwem Przyjaciół Zgierza, z Ligą Ochrony Przyrody, z Polskim Towarzystwem Schronisk Młodzieżowych, ZHP i są członkami wymienionych organizacji. Prowadzimy kronikę koła. Posiadamy 3 odznaki srebrne, 18 brązowych i 23 popularne. Opracowany mamy projekt na plakietkę klubową. Ranga koła na osiedlu rośnie. Przyszłość maluje się optymistycznie, ponieważ cieszymy się uznaniem Oddziału PTTK i możemy liczyć na życzliwość i pomoc /nawet finansową/ ze strony prezesa Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej inż. Wojciecha Wankiewicza. Oprócz sekcji pieszej zawiązuje się sekcja kolarska. Zarząd Koła "Wędrowiec" i Oddział Ozorków czynią starania na przeprowadzenie egzaminów na kartę rowerową. W przyszłym roku chcemy zorganizować samodzielnie rajd spółdzielców. Sukcesy nie przyszły same, są wynikiem rzetelnej pracy tej części członków, która polubiła niedzielne włóczęgi wśród lasów i pól. Zaangażowanie i liczne zabiegi organizacyjne na rzecz masowego udziału w wielu imprezach turystycznych w tak krótkim czasie doprowadziły do wyłonienia grupy młodzieży, dla której pokonanie przeciwności losowych, złej pogody i własnej słabości stało się czymś naturalnym i prostym.

Edward Litwinowicz

UWAGA, CZYTELNICZY "BIULETYNU"

Przypominamy, że koszt rocznej prenumeraty naszego kwartalnika wynosi 75 zł za 1 egz. Wpłaty dokonywać można na konto bankowe Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Łodzi w VI Oddziale NBP w Łodzi nr 47063-2176-132 lub bezpośrednio w kasie biura przy ul. Piotrkowskiej 102a do dn. 1 marca 1980 r.

x x x

Materiały do publikacji należy nadsyłać w 2 egz. maszynopisu. Redakcja przyjmuje prace nigdzie dotąd nie publikowane. Objętość artykułu może przekraczać 3 strony tylko po wcześniejszym uzgodnieniu z Redakcją. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i poprawek stylistyczno-językowych oraz zmian tytułów. Nadsyłane fotografie powinny być wyraźne, kontrastowe, odbite na błyszczącym papierze i opatrzone na odwrocie krótkim opisem oraz imieniem, nazwiskiem i adresem Autora. Artykuły honorowane są według obowiązujących stawek. Honoraria wypłacane są po ukazaniu się numeru i wysłane pocztą na adres Autora. O przyjęciu pracy do publikacji decyduje kolegiąlnie Komitet Redakcyjny. Przedruk bez podania źródła nie jest dozwolony.

x x x

BIULETYN PTTK jest wspólnym organem Zarządu Wojewódzkiego, Oddziałów, Komisji, Klubów i Kół PTTK
Wydaje Zarząd Wojewódzki PTTK w Łodzi
Adres Redakcji: ul. Piotrkowska 102a 90-004 Łódź tel. 229-86

x x x

Obeony numer wydany z okazji XV-lecia Oddziału Akademickiego PTTK, XV-lecia Oddziału PTTK w Ozorkowie oraz X-lecia Oddziału Nauczycielskiego PTTK w Łodzi przygotowany został przez działaczy tych Oddziałów.

BIULETYN PTTK NR IV/270/79

SPIS TREŚCI

- 1. Jerzy Lewartowski - Zamiast wstępu
- 2. Jerzy Chałubiński - XV lat PTTK w środowisku akademickiej Łodzi
- 3. Jerzy Lewartowski - Turystyka studencka A.D. 1979
- 4. Zofia Gerstenkorn - Bronisław Szwalm
- 5. Zofia Gerstenkorn - Irena Szwalm - pedagog.krajoznawca
- 6. Helena Szozepaniec - Wspomnienia o Kazimierze Moskalównie
- 7. Anna Adamczewska - Historia Oddziału PTTK w Ozorkowie
- 8. Jan Kowalski - Z historii Komisji Turystyki Motorowej Oddziału PTTK w Ozorkowie
- 9. Działalność kół PTTK na terenie Oddziału Ozorków

Turyści-emeryci z Ozorkowa zwiedzili już niemal całą Polskę